

THEMA: Fantasy & science fiction

Waar is de Nederlandse fantasy?

Door Riemer de Vries

© PHOTOGRAPHY CREDITS - Archief Robert Feller

Wie een beetje op de hoogte is van de trends in Fantasy doet het wereldwijd enorm goed bij lezers en kijkers. Franchises als Harry Potter, Star Wars, Game of Thrones en Dune zijn ongekend populair en staan met stip in ons collectieve bewustzijn. Ook Nederlanders verslinden fantasyboeken en -films, maar ondanks dat er veel vraag is naar het genre, zijn er maar weinig Nederlandstalige schrijvers die het goed doen bij het grote publiek. Hoe kan het toch dat er in ons land zo weinig fantasy wordt geschreven, en hoe kan de literaire wereld Nederlandstalige fantasy aan de man brengen?

Geen cultuur

Het is moeilijk om één enkele reden aan te wijzen voor het gebrek aan Nederlandstalige fantasy, maar zeker is dat er in ons land geen grote cultuur bestaat rondom het genre. Vooral grote uitgeverijen wagen zich niet graag aan fantasy en sciencefiction omdat ze bang zijn dat deze genres niet aanslaan bij het grote publiek. Als ze dergelijke boeken al uitbrengen, zijn het vaak buitenlandse titels die al bewezen hebben goed te kunnen verkopen. Daarnaast doen fantasyboeken het vooral goed bij de jeugd, maar de laatste jaren lezen jongeren steeds vaker in het Engels.

Fantasy is een genre dat geen grenzen kent. Omdat de verhalen vaak compleet verzonnen zijn, hoeft je geen Amerikaan te zijn om Amerikaanse fantasy te begrijpen. Meer dan andere genres is fantasy niet gebonden aan een cultuur of een land. Als fantasyschrijver concurrer je dus niet alleen binnen de eigen grenzen, maar met de hele wereld.

Fantasy wordt ons bovendien niet bepaald met de paplepel ingegoten. Het Nederlandse idioom 'doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg' is per definitie anti-fantasie. Ons landschap is vlak en saai en biedt weinig ruimte om de fantasie de vrije loop te laten gaan. Het fantastische vermogen van de mens gedijt in onverklaarbaarheden, op plekken waar de rede niet voldoet om de realiteit te duiden. Zowel op het fysieke als het abstracte niveau is Nederland te goed geregeld; misschien is ons land gewoon niet mysterieus genoeg. Daarnaast wordt fantasy in het middelbaar onderwijs vaak niet als een waardig genre beschouwd en lezen leerlingen massaal Het gouden ei of Het Diner. Wanneer kinderen vervolgens wel in aanraking komen met fantasy, is dat in de vorm van populaire internationale titels als *Harry Potter*, *The Lord of the Rings* en *The Chronicles of Narnia*.

Jongeren

Tegenwoordig komen kinderen op steeds jongere leeftijd in aanraking met het internet en zijn ze onderdeel van een online cultuur die niet beperkt is tot de grenzen van ons land. In deze globaliserende wereld zijn ze minder gebonden aan de Nederlandse markt en komen ze steeds eerder in contact met wereldwijde trends en ontwikkelingen. Ondanks de gebrekkige aandacht voor fantasy in Nederland leeft het genre daardoor wel zeker bij jongeren. Wie weleens op een schrijversforum heeft gekeken, of lid is geweest van een schrijfgroepje, zal weten dat jonge schrijvers massaal fantasy en sciencefiction schrijven. Omdat er in Nederland geen markt is voor deze genres, grijpen zij vaak naar middelen als self-publishing of websites als Wattpad om hun verhalen met anderen te delen, waarbij ze veelal in het Engels schrijven. Dat er animo is voor het schrijven van fantasy staat buiten kijf. Misschien zijn uitgeverijen dus simpelweg 'out of touch' met de schrijfcultuur in Nederland, en houdt de oudere generatie die de literatuurwereld domineert de hangbrug omhoog omdat ze te bang zijn risico's te nemen. Een bijkomende factor is dat Nederlandse uitgeverijen momenteel in zwaar weer verkeren, waardoor de ruimte voor experimentatie beperkt is.

Goed, duidelijk is dat zowel het uitgeven als het aan de man brengen van Nederlandstalige fantasy een

moelijk verhaal is. De cultuur bij uitgeverijen en de wereldwijde concurrentie zijn enorme drempels die menig boek doen stranden. De gedachte dat Nederlandstalige fantasy zich qua verkoopcijfers ooit zal kunnen meten met auteurs als J.K. Rowling en George R.R. Martin is misschien een utopie, maar fantasy is in meer populaire literatuur te vinden dan je misschien denkt. Er zijn namelijk voldoende voorbeelden van boeken waarin schrijvers fantasy gebruiken als middel om een onderwerp te bespreken dat specifiek is voor een land of bevolkingsgroep. Gabriel García Márquez, Colombiaanse auteur van Honderd jaar eenzaamheid, zei in 1973 tegen The Atlantic dat magisch realisme als genre een reflectie is van het leven in Latijns-Amerika, waar het alledaagse en het bizarre hand in hand gaan. Márquez was een van de auteurs die magisch realisme in de jaren vijftig populairiseerden als middel om het postkoloniale trauma van Zuid-Amerika te verwoorden, een collectieve herinnering die de realiteitszin ver te boven ging. Het is een voorbeeld van hoe fantastische elementen verbonden kunnen zijn aan het culturele gedachtegoed van een bepaald land of werelddeel, hoe fantasy gebruikt kan worden om onverklaarbaarheden te bespreken die specifiek zijn voor een bepaalde bevolking.

Fantasy als middel

Zoals gezegd is Nederland, zeker vergeleken met het Colombia van Márquez, tamelijk ondubbelzinnig. De arrogantie van de mens is te denken dat ze de natuur kunnen beteugelen, maar in Nederland is deze arrogantie in veel gevallen terecht. We veranderen meren in provincies, verdelen ons complete landschap in een georganiseerd groen schaakbord. Bij wijze van spreken moet zelfs een boom een vergunning aanvragen om te mogen groeien. Toch heeft ook Nederland nationale trauma's en angsten. Ons VOC-verleden is een blijvende bron van schaamte, en het stijgende water is een constante dreiging die wij als Nederlanders altijd in ons achterhoofd hebben. Sweet Dreams, de Nederlandse Oscarinzending van dit jaar, laat zien hoe absurdistische maar ook fantastische elementen kunnen worden ingezet om ons verleden in Indonesië in een nieuw licht te zetten. Misschien is de manier om fantasy in de Nederlandse literatuur te introduceren om het te betrekken op onszelf, om aspecten van ons verleden en onze cultuur te duiden die niet altijd met realisme uitgelegd kunnen worden. Fantasy hoeft niet een doel op zich te zijn. Het kan ook als middel worden gebruikt om thematiek te bespreken die betrekking heeft op persoonlijke of maatschappelijke kwesties. Op het eerste gezicht gaat Vergeten Reus van Kazuo Ishiguro over ridders en draken, maar wie tussen de regels doorleest, zal ontdekken dat het verhaal eigenlijk gaat over ons collectieve geheugen, en hoe de geschiedenis zich telkens herhaalt.

Hoewel rationaliteit het Westerse wereldbeeld steeds meer domineert, is er zeker nog ruimte voor bovennatuurlijk denken, ook in het calvinistische Nederland. Fantasy stelt schrijvers in staat complexe thema's te bespreken op een allegorische of symbolische wijze, en daar hoeven echt geen orcs en elfen aan te pas te komen. Dat Nederland ooit een fantasyland wordt, is misschien te veel gevraagd, maar er is zeker hoop dat er de komende jaren meer ruimte komt voor het genre. De Nederlandse literaire wereld zal dan wel een manier moeten vinden om te concurreren met de J.K. Rowlings en Neil Gaimans van deze wereld. Hoewel de vinger al snel naar de terughoudende uitgeverijen wijst, zullen ook schrijvers na moeten denken over hoe ze fantasy interessant kunnen maken voor het Nederlandse publiek. Misschien dat er op ons vlakke landschap toch ergens mysterie schuilt. Aan de schrijvers om het te vinden.

Gebruik deze zes tips om de magie in je verhaal geloofwaardiger te maken
🕒 Vorig artikel

Snoeien
Volgend artikel ➔

Iedere week schrijftips in je mailbox?

Abonneer je op de Schrijven Online-nieuwsbrief!

Aanmelden ➔

Volg ons ook op Social Media

Schrijven

In dit online magazine vind je redactionele artikelen en artikelen die zijn aangeleverd door onze partners en ambassadeurs. Alle redactionele artikelen worden gepubliceerd onder redactionele verantwoordelijkheid van Schrijven Magazine. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder schriftelijke toestemming van de uitgever. Maar delen mag!

Schrijven Magazine Plus is een uitgave van Virtùmedia.